

Stöddokument för hantering av djur vid trafikolyckor

Inledning

Djurtransporter kan, i likhet med andra fordon, drabbas av trafikolyckor. Sådana händelser kan vara allt från omskakande till livshotande för både chaufför och djur, och nedanstående dokument ska ses som ett stöd i att vidta rätt åtgärder i en stressad situation. Varje djurtransportföretag ska ta fram egna riktlinjer för olika typer av olyckshändelse, inklusive telefonlistor etc. Detta är givetvis också något som bör ingå i den obligatoriska utbildningen av djurtransportörer.

Hanteringsgång

Innan någon olycka händer

- Utbilda samtliga transportörer i hur man lämpligen agerar i händelse av trafikolyckor som riskerar att påverka djurens välfärd negativt.
- Utrusta samtliga bilar med enkla dokument inklusive telefonlistor.
- Se till att samtliga chaufförer har centrala telefonnummer inlagda i sina telefoner.
- För djurtransporter för nöt, gris, får och get bör man utrusta bilarna med bultpistol och ammunition samt stickkniv, samt tillse att det finns goda förvaringsmöjligheter (låsbar box rekommenderas) för vapen och ammunition. Givetvis måste då chaufförerna först genomgå utbildning i hur denna utrustning ska hanteras på ett korrekt sätt, inklusive praktiska övningar på kadaver.

När en olycka har inträffat

1. Rädda människoliv.
2. Ring räddningstjänsten, telefonnummer 112. Detta gäller alla trafikolyckor som på något sätt påverkar människors hälsa, där det finns skadade djur eller där trafikflödet påverkas. Informera räddningstjänsten om följande:
 - a. Var olyckan skett
 - b. Om det finns personskador
 - c. Att det rör sig om en djurtransport, vilket djurslag och ungefärligt antal. Om det finns lösa djur på platsen, platsen samt om det misstänks finnas skadade djur (t ex djur som sitter fast).
3. Varna andra trafikanter, med hjälp av varningsblinkers, trianglar mm. Försök att säkerställa att så få djur som möjligt kommer lösa. Lösa och stressade/skadade djur kan, lite beroende på djurslag, utgöra en påtaglig fara för personal, andra personer, samt annan trafik och riskerar även att själva skadas.
4. Kontakta ansvarig person på relevant företag (transportföretaget, och slakteriet i fall av slaktdjurtransporter). Be om hjälp! Dessa personer kan i sin tur kontakta t.ex. andra chaufförer med lediga bilar, veterinär, bärgare, lantbrukstjänst, länsstyrelsen (djurskyddshandläggare och utanför kontorstid, tjänsteman i beredskap eller motsvarande funktion) samt andra som kan behövas, beroende på olyckans art och omfattning.
5. När eventuella skadade personer tagits om hand, andra akuta trafikfrågor hanterats, olycksplatsen spärrats av så att det bedöms som säkert att befinna sig i det havererade transportfordonets närhet, och tillräckligt mycket folk (från räddningstjänsten, eller andra djurkunniga människor) finns på plats ska djuren tas om hand.

- a. Samla in eventuella lösspringande djur. Bind fast eller stäng in dessa på lämpligt sätt, t.ex. i ett nyanlänat transportfordon för ändamålet.
 - b. Kontrollera, under förutsättning att det är säkerhetsmässigt möjligt, status på djur som är kvar i det havererade fordonet. Om djuren verkar förhållandevis oskadda och det bedöms som säkert och möjligt att ta ut dem ur fordonet, gör så. Bind fast eller stäng in dessa.
6. Skadade djur bör, om skadan inte är lindrig, avlivas på plats. Detta ska, i de fall så alls är möjligt, göras med de metoder som är tillåtna enligt djurskydds- och annan lagstiftning, vilket innebär att djuren vanligen ska bedövas och avblodas. I vissa fall kan skadade djur av personsäkerhetsskäl behöva tas ut ur fordonet före avlivning, även om detta inte kan göras utan att djuren orsakas viss smärta i hanteringen. Lämpliga avlivningsmetoder är i första hand:
- a. Nöt, häst, gris, får, get: bultpistolbedövning följt av avblodning
 - b. Nöt, häst, gris, får, get: avlivningsvätska (ges av veterinär)
 - c. Gris, får: elbedövning (kräver bil med mobilt elaggregat, sådana kan finnas hos avlivningstjänst/motsv) följt av avblodning.
 - d. Fjäderfä: fjäderfä i stora transportmoduler är mycket svåra att få ut ur fordonet, om detta har vält. I dessa fall är det vanligen lämpligt att låta modulerna vara kvar på fordonet och avliva dem med koldioxidgas. I dessa fall bör fordonet täckas av en presenning (kan vanligen tillhandahållas av räddningstjänsten) vilken kan tyngas ner runt fordonet med hjälp av sandsäckar eller vattenfyllda brandslangar, varefter gasen leds in under presenningen i höga halter.
 - e. Fjäderfä: ett mindre antal djur kan avlivas genom slag i huvudet följt av halsdislokation.
7. Oskadda eller lindrigt skadade djur förs vidare till slakt.
8. Fordonet bärgas.

Övrigt att tänka på

Önskvärt i sammanhanget är att de som transporterar djur har kännedom och kunskap om hur djurvänlig drivning går till. Att driva djur utifrån deras egna biologiska principer gör att stress kan minimeras, även om man får utgå ifrån att djur i samband med olyckor alltid utsätts för en viss stressnivå, och det går ofta både fortare och enklare att driva in djur i nya transportfordon om man gör det på ett för djuren naturligt sätt, där man utnyttjar djurens naturliga drivkraft att röra sig framåt utifrån var människan som driver dem positionerar sig. En utbildning i djurvänlig hantering och drivning av djur bör även de inom räddningstjänsten och polisen som riskerar att hamna i dessa situationer eller av annan anledning hanterar djur genomgå.

Det är sällsynt, men förekommer, att fordon fattar eld i samband med trafikolyckor. Även i dessa fall bör personsäkerhet prioriteras, och släckningsarbetet fokuseras på att minska risken för spridning. Först när läget bedöms vara säkert, och branden är under kontroll, bör man närma sig fordonet för att kontrollera djurens status och avliva djur som då eventuellt fortfarande är vid liv.

Se vidare TYAs handbok, som kostnadsfritt kan laddas ned från nätet:

http://www.djurtransporter.nu/dokument/bilder/modul2/Djurtransporter_v3_2014-10-30.pdf

Sammanfattning

När en olycka har inträffat

1. Rädda människoliv.
2. Ring räddningstjänsten, telefonnummer 112. Informera räddningstjänsten om följande:
 - a. Var olyckan skett
 - b. Om det finns personskador
 - c. Att det rör sig om en djurtransport, vilket djurslag och ungefärligt antal. Om det finns lösa djur på platsen, platsen samt om det misstänks finnas skadade djur (t ex djur som sitter fast).
3. Försök att säkerställa att så få djur som möjligt kommer lösa.
4. Kontakta ansvarig person på relevant företag (transportföretaget, och slakteriet i fall av slaktdjurtransporter), som sedan kan be andra om hjälp.
5. När eventuella skadade personer tagits om hand, andra akuta trafikfrågor hanterats, olycksplatsen spärrats av så att det bedöms som säkert att befinna sig i det havererade transportfordonets närhet, och tillräckligt mycket folk finns på plats ska djuren tas om hand.
 - a. Samla in eventuella lösspringande djur. Bind fast eller stäng in dessa på lämpligt sätt, t.ex. i ett nyanlämt transportfordon för ändamålet.
 - b. Kontrollera, under förutsättning att det är säkerhetsmässigt möjligt, status på djur som är kvar i det havererade fordonet.
6. Skadade djur bör, om skadan inte är lindrig, avlivas på plats. Detta ska, i de fall så alls är möjligt, göras med de metoder som är tillåtna enligt djurskydds- och annan lagstiftning. Lämpliga avlivningsmetoder är i första hand:
 - a. Nöt, häst, gris, får, get: bultpistolbedövning följt av avblodning
 - b. Nöt, häst, gris, får, get: avlivningsvätska (ges av veterinär)
 - c. Gris, får: elbedövning (kräver bil med mobilt elaggregat, sådana kan finnas hos avlivningstjänst/motsvarande) följt av avblodning.
 - d. Fjäderfä: fjäderfä i stora transportmoduler är mycket svåra att få ut ur fordonet, om detta har vält. I dessa fall är det vanligen lämpligt att låta modulerna vara kvar på fordonet och avliva dem med koldioxidgas.
 - e. Fjäderfä: ett mindre antal djur kan avlivas genom slag i huvudet följt av halsdislokation.
7. Oskadda eller lindrigt skadade djur förs vidare till slakt.
8. Fordonet bärgas.